

Lietuvoje veikiančios kultūros ir meno organizacijos yra labai skirtingos, įsikūrusios tiek trijuose didžiuosiuose miestuose (Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje), tiek regioninėse savivaldybėse (likusi Lietuva). Jose galite domėtis tiek laivininkystės istorija Lietuvos jūrų muziejuje (Klaipėda), tiek Lietuvos didžiųjų kunigaikščių praeitimi Valdovų rūmuose (Vilnius), tiek cirko menu Visagino kultūros centre ar šokiu Šeiko šokio teatre (Neringa). Bet galbūt įvairovė galėtų būti dar didesnė? Ne tik didžiuosiuose miestuose, bet ypač regionuose?

Norint geriau pažinti regionuose veikiančias organizacijas, šiais metais buvo atlikta antroji Regionų kultūros ir meno organizacijų apklausa. Joje dalyvavo 306 organizacijos iš 57 savivaldybių (Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestai į apklausą nebuvo įtraukti), o iš Panevėžio apskrities – 30. Tai maždaug kas trečia kultūros ir meno organizacija šioje apskrityje.

Apklausoje nagrinėta, ką regionų kultūros ir meno organizacijos nuveikė ir kokie jų ateities planai. Kokios kultūros ir meno sritys dominavo? Su kokiais iššūkiais organizacijos susidūrė? Ką reikėtų daryti, kad regionuose sėkmingiau būtų įgyvendinti kultūros ir meno projektai ir augtų jų finansavimas?

Kultūros ir meno sričių puoselėjimas regionuose

Lietuvoje regionų kultūros ir meno organizacijos dažniausiai puoselėja etninės kultūros ir tautodailės bei muzikos sritis, tačiau kitos sritys, tokios kaip architektūra, cirkas, dizainas, fotografija, kinas, kultūros paveldas, šokis ir tarpdisciplininis menas buvo pristatomos rečiau. Aišku, verta pasidžiaugti, kad kas trečia įstaiga planavo pradėti veiklą naujoje. Visgi reikėtų pastebėti, kad padėtis apskrityse buvo skirtinga ir tam tikrų meno sričių regionuose buvo mažai.

Panevėžio apskrityje nebuvo arba buvo tik viena įstaiga, kuri puoselėjo architektūrą, cirką, dizainą ir kultūros paveldą. Kita vertus, maždaug kas trečia organizacija planavo pradėti veiklą naujoje kultūros ir meno srityje. Šios apskrities gyventojai ateityje gali pradėti džiaugtis didesne kultūros ir meno įvairove, nes kultūros ir meno organizacijos planavo pradėti naujas veiklas dailės, dizaino, etninės kultūros ir tautodailės, fotografijos, kino, šokio, tarpdisciplininio meno ir teatro srityse.

Atlygiai menininkams

Priklausomai nuo apskrities, tam tikrų kultūros ir meno sričių pasiūla gali būti menka – gyventojams gali būti sunku rasti organizacijas, kurios puoselėtų architektūrą, cirką, dizainą, fotografiją, kiną, kultūros paveldą ar šoki.

2019 m. Lietuvos kultūros tarybos atliktas tyrimas („Menininkų socialinės ir kūrybinės būklės vertinimas“) parodė, kad aukščiausi atlygiai buvo mokami architektūros, dizaino, kino, šokio ir tarpdisciplininio meno kūrėjams. Tačiau būtent šių sričių kūrėjų ir trūko regionuose. O Regionų apklausa atskleidė, kad net 23 proc. regionų kultūros ir meno organizacijų menininkai dirbo neatlygintinai, o 30 proc. – atlygis buvo žemesnis nei tuometinis minimalus mėnesinis atlyginimas.

Itin išsiskiria Alytaus, Marijampolės, Telšių ir Utenos apskričių kultūros ir meno organizacijos, kuriose menininkai dažniausiai dirbo neatlygintinai. Kita vertus galime pasidžiaugti Klaipėdos, Marijampolės ir Tauragės apskričių organizacijomis, kuriose menininkai dažnu atveju už dalyvavimą kultūros ar meno projekte gavo 1 tūkst. ar daugiau eurų.

Gal savivaldybių administracijos ir jų valdomos biudžetinės įtaigos galėtų imtis lyderystės pradėti taikyti politiką, jog menininkams už jų darbą turi būti mokamas atlygis? Gal tai padėtų pritraukti daugiau menininkų kurti ne tik Vilniuje, Kaune ar Klaipėdoje, bet ir regionuose? Tokiu atveju galėtų atsirasti didesnė kultūros ir meno įvairovė regionuose ir daugiau laimingų menininkų bei gyventojų. Šitaip galbūt sumažėtų atskirtis tarp didžiųjų miestų ir regionų.

Galimi sprendimai finansavimo trūkumui atliepti

Ar Panevėžio apskrities politikai, savivaldybės ir Regioninės kultūros tarybos turi įrankius padidinti kultūros ir meno sričių įvairovę gyventojams? Manau, kad taip, bet kaip tą pasiekti?

Apklausos duomenimis dažniausiai kultūros ir meno projektai finansavimą gaudavo iš Lietuvos kultūros tarybos arba savivaldybių. Tačiau išskirtinai atrodo Utenos apskritis, kurioje 40 proc. lėšų buvo pritrauktos iš verslo įmonių, privačių asmenų ir organizacijų bei paramos fondų, taip pat ir Kauno apskritis (be Kauno miesto), kurioje šios lėšos sudarė 34 proc. Likusiose apskrityse tokios lėšos sudarė gerokai mažesnę dalį: Marijampolės – 31 proc., Telšių ir Vilniaus – po 29 proc., Panevėžio – 28 proc., Šiaulių – 26 proc., Klaipėdos (be Klaipėdos miesto) – 26 proc., Tauragės – 22 proc., o Alytaus apskrityje tik 19 proc. Jei visos apskritys pasiektų Utenos finansavimo rezultatus, tai galėtų prisidėti prie didesnės kultūros ir meno sričių įvairovės, būtų įmanoma mokėti aukštesnį atlygį menininkams.

Šiuo metu Kultūros ministerijos koridoriuose yra sprendžiamas mecenatystės įstatymo likimas, tačiau to negana. Regioninėms kultūros taryboms, savivaldybėms bei kultūros ir meno organizacijos turėtų aktyviau ieškoti ir skatinti bendradarbiavimą su privačiu

Martynas Tininis: Ar Panevėžio apskrities politikai, savivaldybės ir Regioninės kultūros tarybos turi įrankius padidinti kultūros ir meno sričių įvairovę gyventojams?

sektoriumi. Jei visos savivaldybės pasiektų Utenos apskrities lygį, kai 40 proc. lėšų pritraukiama iš privataus sektoriaus, kultūrai Panevėžio apskrityje galėtų būti skirta 128 tūkst. eurų daugiau, o bendrai Lietuvoje – 985 tūkst. eurų daugiau!

Daugiau informacijos apie tyrimą rasite <https://www.kulturostyrimai.lt/>

Martynas Tininis – Lietuvos kultūros taryba

